

Asia: VN/698/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja eräiden työttömyysetuuden saamisen edellytysten uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleistä lausuttavaa esitetyistä muutoksista?

Keski-Suomen työllisyyspoliittinen yhteistyöryhmä toimii Keski-Suomessa 3. sektorin toimijoiden yhteistyöstä sopimisen foorumina työllisyyden hoidon alueella. Keski-Suomen työllisyyspoliittinen yhteistyöryhmä ja Visio-säätiö sr (lausuvan yhdistyksen nimi) haluavat tuoda esille seuraavat asiat:

Esityksessä on hyvää se, että työnhakijaan kohdennettuja seuraamuksia ja sanktioita on lievennetty aikaisemmasta. Lainsäädännön muutos ei sinällään kuitenkaan edistä aktiivista työllistymistä. On suuri riski, että toimintaan ohjattavat lisäresurssit tullaan käyttämään ensisijaisesti valvonnan velvoitteiden hoitamiseen sen sijaan, että panos kohdistuisi asiakkaan henkilökohtaiseen ohjaukseen ja työllistymisen edistämiseen. Valvonnan ja sanktioiden toimenpiteet vievät liikaa resurssia. Resurssit ohjataan tässä esityksessä ensisijaisesti valvontaan, vaikka sanktiovälit lyhenevät.

Erityinen huoli nousee sosiaalisesti heikommassa asemassa olevien osalta. Hyvin mekaaninen ja säännelty palveluprosessi mahdollistaa huonosti asiakkaan tarvelähtöisen tuen. Heikko kielitaito tai digitaitojen puute saattaa hankaloittaa henkilön asioimista palveluissa ja johtaa sanktioihin tilanteissa, joissa niiden käyttö ei ole perusteltua.

Mekaaninen työnhakuvelvoite, jossa haettavien paikkojen määrä on merkitsevä luku, ei välttämättä ohjaa työtehtävään motivoituneita hakijoita työnantajalle. Yksikään työnantaja ei palkkaa tekijää, jota työtehtävä ei kiinnosta. Turhat hakemukset tulevat siirtämään työpaikkailmoituksia pois avoimista järjestelmistä ja piilotyöpaikat lisääntyvät.

Muutoksissa esitetyt työnhakijaa koskevat velvoitteet ovat moninaiset. Asiakkaan näkökulmasta tämä voi aiheuttaa sekaannuksia ja epäselvyyttä siitä, mitkä velvoitteet tai seuraamukset koskevat häntä missäkin tapauksessa.

Toimenpiteiden kuten työhakukeskustelujen määrän lisääntyminen ja niiden laadukas toteuttaminen edellyttävät laajaa yhteistyötä muiden toimijoiden kuten kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Tämä on hyvä ottaa huomioon jo esityksessä.

Lausuttavaa vaikutusten arvioinnista; taloudelliset vaikutukset?

Esityksessä on hyvää se, että siinä huomioidaan asiakkaan työkyvyn arvioiminen ja siihen liittyvät kuntoutuspalvelut.

Keski-Suomen työllisyyspoliittinen yhteistyöryhmä ja Visio-säätiö sr nostavat kuitenkin huolen siitä, onko esityksessä huomioitu riittävästi muiden lisäpalvelujen kuten monialaisen yhteispalvelun sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden resurssien riittävyys vastaanottamaan asiakkaita. Kokemus on tällä hetkelläkin se, että työkyvyttömiä työnhakijoita on vaikea saada tutkimuksiin ja työkykyselvityksiin.

Lausuttavaa vaikutusten arvioinnista; vaikutukset viranomaisten toimintaan (ml. resursseja koskevat asiat)?

-

Lausuttavaa vaikutusten arvioinnista; vaikutukset työllisyyteen?

Edellisen aktiivimallin vaikutuksia työllisyyteen ei voitu osoittaa selkeästi; malli vaikutti lähinnä Te-palvelujen käyttöön ja kysyntään. Tietyiltä osin esityksessä on samankaltaisuutta aktiivimallin kanssa kuten työnhakuvelvoite ja seuraamukset. Keski-Suomen työllisyyspoliittinen yhteistyöryhmä ja Visio-säätiö haluavat korostaa sitä, että työllisyyden vaikutukset vaihtelevat alueellisesti avoimien työpaikkojen ja realististen työllistymismahdollisuuksien mukaan.

Lausuttavaa vaikutusten arvioinnista; muut vaikutukset?

Keski-Suomen työllisyyspoliittinen yhteistyöryhmä ja Visio-säätiö sr haluavat kiinnittää huomiota siihen, ovatko muut lait ajan tasalla tämän lakiuudistuksen kanssa (esim. laki monialaisista palveluista).

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; yleistä lausuttavaa työnhakijan

palveluprosessista?

Keski-Suomen työllisyyspoliittinen yhteistyöryhmä ja Visio-säätiö sr näkevät hyvänä, että palveluprosessia pyritään yksilöllistämään ja että työnhakuvelvoitteen osalta otetaan huomioon alueelliset erot. Kuitenkin palveluprosessi näyttäytyy mekaanisena ja tarvelähtöisyyttä ei ole tarpeeksi huomioitu. Lisäksi resurssien riittävyys laadukkaaseen ohjaukseen epäilyttää. Esityksen yhteydessä on hyvä huomioida työllisyyttä edistävien järjestöjen merkitys ja rooli yksilöllisen tuen antajana ja palveluiden täydentäjänä.

Aktiivinen työskentely työnhakijoiden kanssa (esim. nuorten osalta) on hyvää. Esityksen mukaan ohjaus painottuu kuitenkin työnhaun tukemiseen. Tämä on hyödyllistä juuri työttömäksi jääneelle, mutta esim. työttömyyden pitkittyminen tarvitsee tarvelähtöistä ja lisääntyvää henkilökohtaista ohjausta työnhakuun tähtäävän ohjauksen sijaan. Tarvelähtöiset sekä henkilökohtaiset ohjaukset tulee huomioida laissa, jotta ne tulevat toteutumaan ja olisivat myös polkuna työllistymiseen tai opiskeluun. Esityksestä puuttuu kokonaisvaltaisempi ote työllistymiseen.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa osa-aikaista työtä tekevien palveluprosessista?

-

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa koulutuksessa olevien palveluprosessista?

Keski-Suomen työllisyyspoliittinen yhteistyöryhmä ja Visio-säätiö sr näkevät, että linjaukset opiskelun osalta vähentävät mm. perheellisten ihmisten opiskelumahdollisuuksia. Heillä opiskelu opintotuella ei ole välttämättä mahdollista. Miten esitys tukee jatkuvaa oppimista? Työttömyysaika on järkevää käyttää opiskeluun, ja yhteiskunnalle on tärkeää tukea työttömyysajan opiskelua kaikin keinoin. Työttömyysajan opiskelusta ei kannata tehdä kannustinloukkua. Työttömyysajan opiskelu on omiaan säilyttämään työttömän työnhakijan vire työnhaussa, sekä auttaa työmarkkinoiden kohtaanto-ongelman umpeen kuromisessa. Passivoinnilla saadaan aikaiseksi passiivisia kansalaisia - kannustinloukut ovat passivoivia.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa muistutuksesta?

Keski-Suomen työllisyyspoliittinen yhteistyöryhmä ja Visio-säätiö sr näkevät muistutuksen hyvänä toimintatapana.

Verkkosivujen lisäksi asiakkaalle on annettava mahdollisuus viestiä tai hoitaa velvoitteitaan myös muita välineitä hyödyntäen, eikä olettaa, että kaikilla on tarvittava taito ja osaaminen verkkosivuilla toimimiseen. Mm. heikon kielitaidon sekä digitaidon omaavat henkilöt kuten vieraskieliset on hyvä huomioida käyttäen esim. tekstiviestejä tai puheluja.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; yleistä lausuttavaa työnhakuvelvollisuudesta?

Työnhakuvelvoite saattaa lisätä esim. maahan muuttaneiden ohjautumista matalapalkka-aloille, sen sijaan, että heidän työllistymisensä pohjautuisi osaamiseen ja aikaisempiin tutkintoihin. Keski-Suomen työllisyyspoliittinen yhteistyöryhmä ja Visio-säätiö sr näkevät, että tämä johtaa työelämän voimakkaaseen segregatioon maahan muuttaneiden osalta.

Mekaaninen työnhakuvelvoite, jossa haettavien paikkojen määrä on merkitsevä luku, ei välttämättä ohjaa työtehtävään motivoituneita hakijoita työnantajalle. Yksikään työnantaja ei palkkaa tekijää, jota työtehtävä ei kiinnosta. Turhat hakemukset tulevat siirtämään työpaikkailmoituksia pois avoimista järjestelmistä ja piilotyöpaikat lisääntyvät

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa osa-aikaista työtä tekevien työnhakuvelvollisuudesta?

Keski-Suomen työllisyyspoliittinen yhteistyöryhmä ja Visio-säätiö sr haluaavat tuoda esille, että osa-aikatyöntekijöissä on mukana henkilöitä, joilla ei ole mahdollisuutta tehdä kokoaikaista työtä esim. työkykynsä tai elämäntilanteensa vuoksi. Esityksen mukaisen lääkärintodistuksen saaminen ei vastaa nykyistä lääkärinlausuntojen kirjaamistapaa. Lääkärit eivät ota kantaa työkykyyn suhteessa työaikaan / työpäivän pituuteen.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa koulutuksessa olevien työnhakuvelvollisuudesta?

Keski-Suomen työllisyyspoliittinen yhteistyöryhmä ja Visio-säätiö sr näkevät, että työnhakuvelvoitteen lisääminen koskemaan työttömyysetuudella opiskelua ei edistä jatkuvaa oppimista. Osaamisen kehittämisen mahdollistamiseksi hallitusohjelmaan on sisällytetty jatkuvan oppimisen uudistus, jossa tarkastellaan mm. koulutuksen tarjontaa ja rahoitusta sekä opintojen aikaista toimeentuloa. Miten tässä esityksessä huomioidaan nämä tavoitteet?

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa

työnhakuvelvollisuuden asettamatta jättämisestä?

-

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; muuta lausuttavaa?

-

Työttömyysturvalaki; lausuttavaa työstä eroamisen perusteella asetettavasta seuraamuksesta?

-

Työttömyysturvalaki; lausuttavaa työstä kieltäytymisen perusteella asetettavasta seuraamuksesta?

Keski-Suomen työllisyyspoliittinen yhteistyöryhmä ja Visio-säätiö sr haluavat tuoda esille, että työstä kieltäytymisen kohdalla on otettava huomioon alueellinen työtilanne ja mahdollistaako esim. julkisten kulkuvälineiden käyttö työpaikan vastaanottamisen.

Työttömyysturvalaki; lausuttavaa porrastetusta seuraamuksesta?

-

Työttömyysturvalaki; muuta lausuttavaa?

-

Lausuttavaa työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta?

-

Lausuttavaa muiden lakien muuttamisesta?

-

Lausuttavaa muutosten voimaantulosta ja siirtymäajan järjestelyistä?

-

Lausuttavaa suhteesta perustuslakiin ja säätämisyjärjestyksestä?

-

Muuta lausuttavaa?

Keski-Suomen työllisyyspoliittinen yhteistyöryhmä ja Visio-säätiö sr näkevät, että lakiesitys keskittyy liikaa kuvaamaan niitä säästöjä, joita mahdollisesti saadaan. Esityksen painopiste pitäisi olla enemmän konkreettisissa, asiakkaan tilanteen huomioon ottavissa työllistymistä edistävissä toimenpiteissä.

Nieminen Pekka
Visio-säätiö sr